

БЮДЖЕТНИЙ ЛІТОПИС: I квартал 2017 року

У I кв. 2017 року динаміка наповнення зведеного бюджету була позитивною. Зокрема за січень–березень доходи зведеного бюджету збільшилися на 34.9% рік до року і сягнули 220.5 млрд грн. План на 2017 рік – ріст доходів на 16.4%. Щоправда, витрати традиційно відставали від доходів. Видатки зведеного бюджету становили 216.5 млрд грн, на 35.3% більше, аніж рік тому. Як наслідок наприкінці березня зведений бюджет мав профіцит 4.0 млрд грн, тимчасом як на кінець року заплановано дефіцит 78.4 млрд грн. Найбільше ресурсів акумулювали місцеві бюджети – на кінець березня мали профіцит 13.7 млрд грн. Будемо сподіватися, що це ресурси, які місцева влада найближчим часом витратить на інфраструктурні проекти. На центральному рівні було витрачено більше, аніж отримано: державний бюджет за три місяці має дефіцит 9.7 млрд грн. Однак і на центральному рівні не всі видатки було повноцінно профінансовано.

1. ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ

Доходи: згідно з оперативною звітністю казначейства доходи державного бюджету в I кв. зростали високими темпами. Зокрема за I кв. 2017 року до державного бюджету надійшло 174.8 млрд грн доходів. Це на 35.3% більше (45.6 млрд грн), аніж у січні–березні 2016 року. Збільшити доходи бюджету на початку року допомогли надходження від основних бюджетоутворювальних податків: ПДВ, рентна плата і прибутковий податок. З іншого боку, меншими темпами зростали доходи від податку на прибуток підприємств, імпортне мито та імпортні акцизи.

Фактори сповільнення росту доходів бюджету

- **Зростання обсягів відшкодування ПДВ.** У I кв. 2017 року уряд активно нарощував обсяги відшкодування ПДВ і довів їх до 26.9 млрд грн. Це на 21.2% (4.7 млрд грн) більше, аніж у січні–березні минулого року. Частково це пояснюється збільшенням обсягів заявок на відшкодування на тлі поживлення експорту. Загалом обсяги заявок на відшкодування в січні–березні 2017 року були на 1/5 вищі, аніж торік. Для справедливості потрібно зазначити, що попри збільшені обсяги відшкодування обсяги заборгованості з ПДВ зросли на 25.7% (+3.1 млрд грн) з початку року до 15.3 млрд грн.

- **Зміна порядку сплати податку на прибуток підприємств.** У I кв. традиційно встановлено граничний термін сплати податку на прибуток за результатами попереднього року. 2017 року цей термін для більшості підприємств встановлено на лютий, а 2016 року це був березень. Попри те розрахунок цього результуючого платежу був різним. Так, зі сплатою податку на прибуток за результатами 2015 року фактичний показник податку на прибуток зменшувався на обсяг авансових платежів, розрахованих як 1/12 прибутку ще 2014 року. Зі сплатою податку на прибуток за результатами 2016 року річний показник податку на прибуток зменшувався на обсяг квартальних платежів з податку на прибуток підприємств, розрахованих і здійснених на основі фактичних обсягів прибутків, отриманих 2016 року. Крім того, згідно з п. 38 підрозділу 4 р XX ПКУ, до 31 грудня 2016 року підприємства мали сплатити авансовий внесок з цього податку у розмірі 2/9 податку на прибуток, нарахованого у податковій звітності за три квартали 2016 року.

- **Збільшення заборгованості з податків і зборів.** Тільки за останні два місяці заборгованість з податків і зборів зросла на 3.6 млрд грн до 73.3 млрд грн.

Фактори росту доходів

- **Розширення бази оподаткування.** З 2017 року було розширено базу оподаткування. Зокрема змінено режим оподаткування ПДВ для агровиробників. Як наслідок близько 5.0 млрд грн, або 37.0% приросту внутрішнього ПДВ, дало пожвавлення сплати аграріями цього податку в I кв. 2017 року. Всього за I кв. 2017 року бюджет отримав від аграріїв 9.0 млрд грн ПДВ. Крім того, з початку 2017 року скасовано пільгову нульову ставку ПДВ на імпорт газу. Згідно з даними ДФС в I кв. 2017 року НАК «Нафтогаз України» імпортував з держав ЄС 2.12 млрд куб. м газу за середньої ціни 249 дол. США/тис. куб. м¹.

- **Підвищення акцизних ставок.** У I кв. 2016 року темпи доходів від внутрішніх акцизів зросли на +24.8% рік до року. Відповідні доходи держбюджету становили 15.0 млрд грн. Як відомо, під час ухвалення бюджету вкотре було підвищено ставки акцизів (горілчані вироби на 40%, пиво на 12% і цигарки на 40%).

- **Ріст імпорту.** У I кв. 2017 року імпорт в Україну збільшився на 27.3% порівняно з I кв. 2016 року. Одні з найвищих темпів зростання імпорту продемонстрували підакцизні товари. Зокрема Україна в січні–березні 2017 року імпортувала 1.7 млн тонн нафтопродуктів на загальну суму 869.8 млрд дол. США². Таким чином у грошовому виразі імпорт нафтопродуктів за I кв. 2017 року збільшився на 60.5% порівняно з I кв. 2016 року (541,94 млн дол. США).

- **Низька база порівняння.** У січні у бюджет продовжували надходити доходи за грудень 2016 року, які відповідно зіставні з доходами кінця 2015 року.

- **Зростання надходжень від рентних платежів.** Доходи від рентної плати за користування надрами в січні–березні 2017 року продемонстрували одні з найвищих темпів зростання. Якщо торік за цим джерелом до держбюджету надійшло 11.7 млрд грн, то цього року – вже 19.2 млрд грн, або у 1.64 рази більше. У I кв. 2016 року ставка податку становила 70%, а вартість газу для розрахунку податкових зобов'язань – 1590 грн за 1000 куб. м. У I кв. 2017 року ставка рентної плати за видобуток газу становила 29%, а вартість газу – вже 4849 грн за 1000 куб. м.

- **Збільшення зарплат.** У I кв. 2017 року доходи державного бюджету від ПДФО становили 16.0 млрд грн, що на 26.7% більше порівняно з I кв. 2016 року (12.6 млрд грн). Всього до зведеного бюджету від ПДФО надійшло 39.0 млрд грн (+35.6% рік до року). Без урахування податку на проценти та військового збору темпи росту доходів становили 39.2%. Такі високі темпи зростання – результат мінімум двох факторів. По-перше, це прямий ефект підвищення мінімальної заробітної плати. По-друге, це скорочення кола осіб, які мають дохід, менший за 1.4 прожиткового мінімуму та відповідно право на 0% ставку ПДФО з доходу, меншого 50% мінімальної зарплати.

- **Збільшення доходів від державних підприємств.** У державний бюджет у вигляді частини прибутку державних підприємств та унітарних підприємств було перераховано 2.3 млрд грн. Як відомо, норматив відрахування прибутку підприємств було збільшено до рекордних 75%.

- **Неповне відшкодування ПДВ.** Уряд збільшив відшкодування ПДВ порівняно з I кв. 2016 року. Попри те на 1 квітня 2017 року рівень заборгованості становив 15.3 млрд грн і був на 3.1 млрд грн

¹ <http://oil-gas-energy.com.ua/ukraina-v-yanvare-marte-2017-g-uvelichila-import-gaza-na-59-5.html>

² <http://uaenergy.com.ua/post/28714/ukraina-za-3-mes-2017-g-importirovala-17-mln-t/>

вищим, аніж на початку року (12.2 млрд грн). Зростання заборгованості з відшкодування ПДВ у I кв. пояснює 5.9% приросту доходів державного бюджету з початку року.

ЄСВ демонструє стійку тенденцію росту. Завдяки підвищенню мінімальної заробітної плати доходи від ЄСВ продемонстрували високі темпи зростання. У січні–березні 2017 року уряду вдалося зібрати 38.8 млрд грн доходів від сплати ЄСВ, що на 29.4%, або на 8.8 млрд грн, більше, аніж у I кв. 2016 року. Треба зазначити, що статистику доходів від ЄСВ у I кв. 2017 року трохи «занизив» січень, коли частину заробітної плати, а відповідно і ЄСВ, роботодавці сплачували за грудень попереднього року.

Темпи росту видатків сповільнилися. У I кв. 2017 року загальна сума видатків із державного бюджету становила 184.6 млрд грн і була на 31.7% (44.4 млрд грн) вищою, аніж торік.

У I кв. 2017 року 70.7% приросту видатків Державного бюджету пояснюється зростанням обсягів міжбюджетних трансфертів. По-перше, у зв'язку з підвищенням тарифів і початком опалювального сезону уряд збільшив обсяги житлових субсидій. Зокрема в I кв. 2017 року обсяги субвенції зросли в 6.6 разу рік до року з 12.6 млрд грн до 32.3 млрд грн³. По-друге, Державний бюджет враховує збільшення мінімальної заробітної плати, а також збільшення першого розряду єдиної тарифної сітки для працівників бюджетного сектору, яким виплачує зарплату місцевий бюджет (лікарі, вчителі). Так, освітню субвенцію з Державного бюджету було збільшено на 24.3% до 9.4 млрд грн, медичну – на 33.4 млрд грн до 10.2 млрд грн. Крім того, на початку 2017 року місцеві бюджети отримали 3.7 млрд грн дотації на утримання закладів охорони здоров'я та освіти. По-третє, на 16.1% зросли соціальні стандарти, згідно з якими сплачують соціальні допомоги.

Капітальні видатки традиційно виконуються повільно. Традиційно, через повільне затвердження порядків і розподілу субвенцій, на початку року капітальні видатки демонстрували повільні темпи виконання. Зокрема в січні–березні 2017 року капітальні видатки Державного бюджету становили 1.2 млрд грн, або ж 3.8% від плану на рік.

2. МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

Доходи на місцях продовжували демонструвати високі темпи зростання. Так, за січень–березень 2017 року до місцевих бюджетів надійшло 47.2 млрд грн доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів), що на 34.5% (12.1 млрд грн) більше, аніж у I кв. 2016 року. Левову частку приросту доходів (88.6%) забезпечили: ПДФО (+6.8 млрд грн), єдиний податок (+2.0 млрд грн), земельний податок (+1.0 млрд грн) та акциз на роздрібну торгівлю (+0.9 млрд грн). Темпи росту доходів могли б бути більшими, якби не обмеження індексації ставок плати за землю, що надходила до місцевих бюджетів з лютого 2017 року.

Половина видатків місцевих бюджетів – соціальне забезпечення. У I кв. 2017 року видатки місцевих бюджетів збільшилися на 67.7% до 109.5 млрд грн. Найбільшими темпами на місцях зростали видатки на соціальне забезпечення, що пояснюють більше половини приросту видатків (52.1%) на місцях. Так, у I кв. 2017 року на відповідні цілі було витрачено 48.3 млрд грн, що майже вдвічі вище, аніж в аналогічному періоді минулого року. Цікаво, що, попри підвищення мінімальної заробітної плати вдвічі, підвищення першого розряду єдиної тарифної сітки (за якою розраховують заробітну плату бюджетникам), збільшення розрядів для оплати праці вчителям фонд оплати праці місцевих бюджетів збільшився всього на 14.6%. Оскільки не спостерігається суттєвого скорочення працівників

³ З урахуванням субвенції на надання пільг і житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пального побутового палива і скрапленого газу.

бюджетного сектору, невеликі темпи росту фонду оплати праці можуть означати перерозподіл коштів на користь працівників з низькою кваліфікацією.

З позитивів цього року є те, що місцеві бюджети збільшили обсяги капітальних видатків. Зокрема в I кв. 2017 року на капітальні видатки з місцевих бюджетів було спрямовано 4.3 млрд грн, що в 1.7 разу більше, аніж у I кв. 2016 року. Щоправда, темпи виконання річного плану трохи погіршилися порівняно з минулим роком з 9.9% до 8.5%.

3. ФІНАНСУВАННЯ І БОРГ

Дефіцит держбюджету подвоївся і відстає від плану, місцеві бюджети знов акумулюють ресурси. У I кв. 2017 року дефіцит державного бюджету становив 9.7 млрд грн, тимчасом як Законом про бюджет дефіцит на 2017 рік встановлено на рівні 77.5 млрд грн. Через більші від запланованих темпи наповнення Державного бюджету (+10.6%, або 15.5 млрд грн додатково до плану) та недовиконання плану видатків (-8.0% або 15.4 млрд грн менше від плану на період) дефіцит загального фонду Державного бюджету був меншим від запланованого в 3.5 разу та становив 12.3 млрд грн.

Місцеві бюджети на початку року традиційно акумулювали ресурси: у I кв. 2017 року місцеві бюджети зведено з профіцитом у 13.7 млрд грн (торік профіцит місцевих бюджетів становив 14.4 млрд грн).

Борг трохи збільшився. За перші три місяці 2017 року розмір державного та гарантованого боргу збільшився на 0.8% (555.6 млн дол. США) до 72.35 млрд дол. США. У національній валюті борг зріс на 10.4 млрд грн і сягнув 1.95 трлн грн.

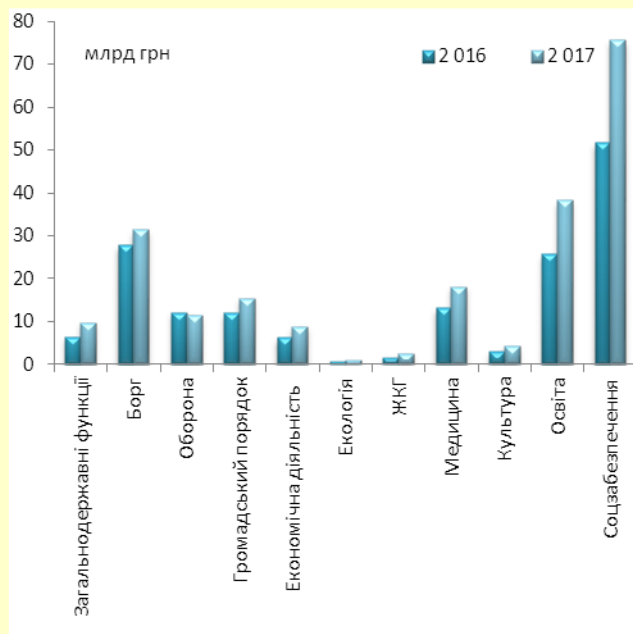
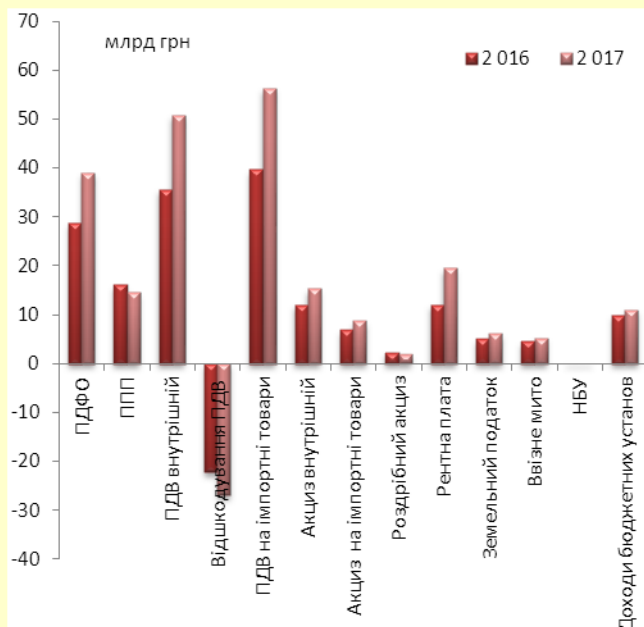
У I кв. 2017 року зростання боргу відбулося переважно за рахунок **внутрішнього боргу**. Зокрема за період було випущено 35.4 млрд грн ОВДП, що становить 67.9% від плану на період. З цих ОВДП 3/4 було (26.4 млрд грн) спрямовано на докапіталізацію Ощадбанку (8.9 млрд грн) та Укрексімбанку (7.7 млрд грн)⁴. Стримувало зростання боргу погашення боргових зобов'язань (8.9 млрд грн) відповідно до плану, затримка із залученням зовнішніх запозичень (на період було заплановано 20.0 млрд грн зовнішніх запозичень), нижчі від запланованих видатки (за загальним фондом план видатків Державного бюджету виконано на 92.0% від плану на період), відсутність нових державних гарантій.

У квітні 2017 року ЄС перерахував Україні 600 млн євро в рамках макрофінансової допомоги, а 3 квітня Рада директорів МВФ затвердила виділення Україні чергового траншу в рамках механізму розширеного фінансування на суму близько 1 млрд дол. США. До кінця 2017 року уряд очікує ще три транші від МВФ, загальна сума яких становитиме 4,5 млрд дол. США, та надходження коштів від Єврокомісії в розмірі ще близько 0,7 млрд дол. США. Згідно з меморандумом МВФ уряд може 2017 року докапіталізувати НАК «Нафтогаз України» на 37.8 млрд грн і спрямувати на докапіталізацію банків і підтримку Фонду гарантування вкладів 98.0 млрд грн). Згідно з прогнозами МВФ до кінця року державний борг становитиме 2.455 трлн грн (близько 88.3 млрд дол. США), або ж 89.8% ВВП.

⁴ Постанови № 122–123 від 6 березня 2017 року.

Доходи зведеного бюджету I кв.

Видатки зведеного бюджету I кв.

Джерело: Державна казначейська служба

CASE УКРАЇНА
вул. Полтавська, 10
офіс 34
Київ, 01135

Тел. +38 044 227-53-17
Факс +38 044 483-52-00

Керівник проекту
Дмитро Боярчук
boyarчук@case-ukraine.kiev.ua

Проект виконується за підтримки Інституту
відкритого суспільства та Європейського
Союзу

Публікацію підготовлено за підтримки Європейського Союзу в рамках проекту «Ціна держави», який реалізують спільно Фонд Східна Європа та CASE Україна. Зміст публікації є винятковою відповідальністю CASE Україна та не може розглядатись як такий, що відображає погляди Європейського Союзу.